

РОЗДІЛ I

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 336.763:658

Бовш Людмила Андріївна,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін,
Заїчко Ірина Володимирівна,
старший викладач кафедри соціально-економічних дисциплін,
Київський національний університет культури і мистецтв

БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВИХ УМОВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

У статті визначено, що сьогодні підприємства змушені працювати у надскладних макроекономічних умовах і питання державної підтримки є актуальним. Проте у світлі теперішніх реалій загроза національній безпеці посилюється, що ускладнює роботу економічних суб'єктів, які й так на межі фінансового знесилення. У розрізі висвітлених проблем метою статті є дослідження природи зовнішніх і внутрішніх загроз та їх впливу на економічні результати діяльності держави до і після окупаційних процесів сходу країни та АР Крим. У процесі дослідження застосовувалися загальноприйняті в економічній науці методи вивчення: абстрактно-логічний, статистико-економічний, системного аналізу, група методів економіко-математичного моделювання. За результатами проведеного аналізу параметрів національної безпеки визначено, що економіка і бізнес сильно підпадають під найменше коливання усіх складових зовнішнього середовища і панічно бояться змін. Політичний, соціальний, екологічний та економічний простори мають, загалом, негативний прояв. На основі вивчення таких категорій, як політичні, соціальні, економічні та технологічні фактори сформована матриця PEST-аналізу. Вектор відносин запропоновано здійснити на мультиплікаційній основі: схід-захід-південь. Результати аналізу індикаторів національної безпеки дають підстави пропонувати здійснити реформи інституційного та економічного характеру, які послаблять тиск на бізнес і пожвавлять економічну активність в країні. Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці, обґрунтуванні концепції інтегрованого управління системою національної безпеки, що формує економічні умови функціонування та розвитку підприємств в Україні, та розвитку науково-методологічних підходів і практичних рекомендацій з формування механізмів щодо її реалізації. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані і запропоновані у статті методичні підходи, пропозиції та висновки можуть використовуватися для розв'язання актуальних проблем антикризового управління на рівні державної політики та у практичній діяльності вітчизняних підприємств. Подальшими перспективними дослідженнями є оцінка впливу окупаційних процесів на економічну безпеку країни та перспективи піднесення економіки.

Ключові слова: національна безпека, криза, макроекономічне середовище, підприємство.

ВСТУП

Основи державності в Україні закладалися ще в прадавні часи і розвивалися тривало і, часом, трагічно. Території були благодатними, землі родючими, люди працюючими і освіченими, що вабило загарбників. І до тепер концепція посягань не змінилася. І, як підтверджують реалії сьогодення, ситуація циклічно повторюється. Тому питання національної безпеки гостро постають перед формуванням стратегії вітчизняного державотворення.

Постановка проблеми. Постійне

нагромадження наукових досягнень і практичного досвіду сприяє побудові нових моделей поведінки економічних суб'єктів. Проте в активно динамічних трансформаціях здійснювати свою діяльність останнім вдається все тяжче і тяжче. Однією з причин зазначеного є неадекватне інституційне середовище, що спотворює соціально-економічні процеси та погіршує інвестиційну репутацію як країни, так і її резидентів. Неякісна робота державних структур сформувала небезпечний для країни статус боржника, який абсолютно не відповідає тому науковому, природно-кліматичному та соціальному потенціалу,

що змушений шукати шляхи самовираження за кордоном або слабо використовується в її межах. Створення сильної відповідальної держави є сьогодні нагальним завданням для уряду країни. Для цього потрібно переглянути всі складові національної безпеки з огляду на посилення переваг та управління ризиками і слабкими ланками. Співпраця між урядом, бізнесом і громадським суспільством повинна стати не голослівним гаслом, а напрямом державної політики в галузі національної безпеки. Військовий конфлікт, що виник на сході, анексія АР Крим спонукають дослідити корені проблем і знайти шляхи подолання переддефолтного стану, що важливо для прогнозування діяльності підприємств, які працюють в надскладних макроекономічних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи національної безпеки закладені в Законі України «Про основи національної безпеки України» і полягають у захисті життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз [1]. Загальними питаннями її оцінки займалися багато зарубіжних і вітчизняних науковців. Так, Ч. Лерче і А. Саїд визначали національну безпеку через призму національних інтересів (5 видів добра) [2]; В. А. Ліпкан [3] досліджував загальні питання та, зокрема, механізми бенчмаркінгу в системі державного управління національною безпекою; В. Шахов і В. Мадіссон – національний інтерес в геостратегії України [4]. Інституціональну складову означено в працях Т. Веблена [5], Т. Парсонса [6], Д. Норта [7] та

інших прибічників інституціоналізму.

Проте наукові розробки, в основному, стосуються правових питань. Невирішеними є питання використання науково-технічного потенціалу для збільшення політико-економічної сили і незалежності держави, зокрема економічної складової.

Мета статті (постановка завдання). В розрізі освітлених проблем метою статті є дослідження природи зовнішніх і внутрішніх загроз та їх впливу на економічні результати діяльності держави до і після окупаційних процесів сходу країни та АР Крим. Для виконання цих завдань автором поставлено до вирішення наступні завдання:

- означити складові національної безпеки, зосередившись на економічній складовій;
- оцінити макроекономічні умови як простір економічної безпеки країни;
- визначити перспективи розвитку бізнесу в Україні;
- означити напрямки відновлення стійкої національної безпеки України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Національна безпека держави охоплює різні сфери життєдіяльності суспільства, зокрема економічну, зовнішньо- та внутрішньополітичну, соціальну та соціально-демографічну. Здійснивши огляд літературних джерел [1-4], ми узагальнили складові національної безпеки (рис. 1):

Рис. 1. Складові національної безпеки держави

Зупинимось на елементах, які, на нашу думку, гостро постають на фоні поглиблення економічної кризи України, а саме політичній та економічній безпеці.

Проблемами формування зовнішньополітичної складової, на наш погляд, перш за все, є несприйняття маркетингового мислення. Для розвитку зовнішньоекономічних відносин варто «продавати» продукти, за якими Україна має абсолютні і відносні переваги, як це робить, наприклад, Франція, Росія тощо. Це, зокрема, сільськогосподарська продукція, продукція авіа-, машино- та кораблебудування,

оборонної промисловості, а також науковий та рекреаційний потенціал. Адже ми здатні «заробляти» гроші, а не жити запозиченнями світових фінансових організацій. До участі у міжнародних виставках та ярмарках потрібно підходити серйозніше, рекламуючи надійність і високу якість української продукції.

Крім того, геополітика України, як правило, була орієнтованою на сильних сусідів. Проте, на нашу думку, вибір єдиного вектора – схід чи захід – окреслює занадто вузький кругозір. Національні інтереси можуть мати мультиплікаційний характер, адже це напрями реалізації торговельно-економічних

зв'язків. І загалом, є ще південний напрям, найменш розвинутий, але, в світлі міждержавного конфлікту Росія-Туреччина, найпривабливіший. Адже через Південь Україна виходить на ринки Близького Сходу, Азії і Африки.

Щодо внутрішньополітичної ситуації, варто здійснити оцінку через призму теорій інституціоналізму. Так, представники «старої» школи (Т. Парсонс [6] та ін.) відмічають, що сталість і традиційність викликані людськими інстинктами до безпеки і піклування, які поступово виробляють стереотипи мислення. Це пояснює прагнення українців мати владу, яка буде піклуватися про них. Проте така думка є суперечливою, адже витрати на утримання держaparату зростають, а соціальні видатки скорочуються на фоні зростання комунальних тарифів та споживчих цін. Тому, на нашу думку, варто трансформувати існуючу структуру влади, позбавляючись зайвих елементів.

Зокрема це стосується законодавчої гілки. Проекти законів можуть розроблятися, наприклад, науково-дослідними інститутами, що мають професійний кадровий склад. А відображення доцільності впровадження та реалізацію їх прийняття задовольняли б губернатори областей, які б збиралися сесійно. Це підвищить відповідальність влади за прийняті рішення і скоротить витрати на вибори, утримання та забезпечення функціонування корпусу народних депутатів. На наше переконання, зважаючи на розміри території та особливості історичного розвитку, президентський устрій є для України

оптимальним. Це підтверджують ідеї «нового» інституціоналізму (Д. Норт та ін.), за якими інститути є набором правових норм і неформальних правил, які утворюють обмеження в діяльності економічно активних суб'єктів. Згідно із Ф.-А. Хайском, «виживати» повинні такі інституційні утворення, які приводять до зростання багатства, добробуту і свободи суспільства [7], а вітчизняні інституції лише поглиблюють кризу до масштабів катастрофи: сьогодні маємо всі види існуючих криз в небезпечній якості. Отже, всі реформи поживавлення економіки мають провальну перспективу без інституційних змін.

Ще однією нагальною потребою вітчизняного макросередовища є відділення політичного простору від бізнесового. Представники влади занадто втручаються в діяльність економічних суб'єктів, лобіюючи інтереси великого бізнесу, тиснучи на середній і малий. Сьогодні частими є випадки рейдерських захоплень приватних підприємств з використанням податкової служби та СБУ. Ці всі обставини є негативними стримуючими факторами в розвитку інтеграційних реформ і в плані національної безпеки. Адже малий і середній бізнес здатен приносити в бюджет країни значну частку доходів і його треба стимулювати економічно.

Звернемося до економічної безпеки, яка має комплексний характер і багатоспектровий вплив, для оцінки якої на діяльність господарських суб'єктів скористаємося методикою PEST-аналізу [8-9], для чого було залучено думку експертів.

Таблиця 1

Оцінка ступеню впливу зовнішніх факторів на діяльність господарюючих суб'єктів

Фактор	Вплив фактора	Експертна оцінка					Середня оцінка	Оцінка з поправкою на вагу
		1	2	3	4	5		
1	2	3					4	5
Р (політичні фактори)								
Тип управління державою	1	5	4	3	5	4	4,2	0,08
Стабільність уряду	2	1	3	2	3	3	2,4	0,04
Стабільність законодавства	2	3	4	5	5	4	4,2	0,08
Можливості поширення військових дій	3	5	5	5	5	5	5,0	0,09
Рівень корупції	1	5	4	4	5	3	4,2	0,08
Рівень економічної і політичної свободи	1	2	2	2	3	3	2,4	0,04
Рівень демократії	1	1	2	3	1	1	1,6	0,03
Свобода інформації і незалежність засобів масової інформації	1	2	3	1	3	2	2,2	0,04
Антимонопольне і трудове законодавство	2	3	4	2	3	4	3,2	0,06
Е (економічні фактори)								
Темп зростання ВВП	2	4	5	3	4	4	4,0	0,07
Сальдо платіжного балансу	2	3	4	4	4	3	3,6	0,06
Сукупний державний борг	2	3	4	4	4	4	3,8	0,07
Темп інфляції	3	5	5	4	5	5	4,8	0,09
Співвідношення облікової ставки до депозитної	3	4	4	5	3	5	4,2	0,08
Курси основних валют	3	5	5	5	5	5	5,0	0,09
Податково-бюджетна політика	3	5	5	5	5	4	4,8	0,09
Резерви НБУ	1	3	3	4	3	2	3,0	0,05

1	2	3				4	5	
Рівень розвитку банківської сфери	2	4	5	3	4	4,0	0,07	
Рівень безробіття	2	2	2	1	3	1	2,0	0,03
Реальна заробітна плата і схильність до споживання	3	5	4	5	5	4	4,6	0,08
Приток інвестицій і схильність до заощаджень	3	5	5	5	5	5	5,0	0,09
S (соціально-культурні фактори)								
Темп приросту населення	2	3	3	4	4	3	2,6	0,05
Грамотність населення	2	3	4	5	5	4	4,2	0,08
Рівень розвитку людського потенціалу	2	5	4	4	4	4	4,2	0,08
Соціальна стратифікація в суспільстві	2	2	2	3	4	3	2,8	0,05
Вимоги до якості продукції та рівня сервісу	1	4	5	4	5	5	4,6	0,08
T (технологічні фактори)								
Простота ведення бізнесу	2	5	5	5	5	5	5,0	0,09
Конкурентоспроможність економіки	2	4	4	5	5	5	4,6	0,08
Рівень розвитку інновацій	2	4	4	4	3	4	3,8	0,07
Загальний підсумок	56						110,0	

Сила впливу фактора оцінювалась за шкалою: 1 – малий, 2 – лише значима зміна впливає на суб'єкт, 3 – високий: навіть мале коливання викликає значний вплив на суб'єкт. В свою чергу, експерти визначали ймовірність коливання фактора за 5-ти бальною шкалою, де 1 – мінімальна ймовірність, 5 – максимальна.

Розрахунки в таблиці 1 показали, що економіка і бізнес сильно підпадають під найменше коливання усіх складових зовнішнього середовища і панічно бояться змін.

Оцінюючи загальне положення за параметрами зовнішнього середовища, можна констатувати наступне.

Політичний простір має за усіма своїми аспектами негативний прояв. Вимірюючи об'єктивними показниками, можемо сказати, що за міжнародними рейтингами Україна має «середні» показники. Так, за простотою ведення бізнесу ми маємо індекс 96 (93 місце у світі з 186 країн); 142 – за сприйняттям корупції (32 з 172 країн); 46,85 – індекс економічної свободи (162 місце з 178); 39,1 – свободи преси (51 місце з 176); в рейтингу політичних та громадянських прав індекс склав 3 (відповідно 96 та 106 місця із 194) тощо [10]. Крім того, зважаючи, що витрати на оборону у 2015 р. зросли до 20,1 млрд. грн., або 1,25% ВВП (в минулому році – 15,6 млрд. грн. (0,99% ВВП або 63% від потреб) [11], ймовірність ескалації військових дій в 2016 р. – стовідсоткова. І, поки будемо покладатися на допомогу інших держав та робити з цього прибуткову справу певного кола осіб, завершення не буде.

Соціальна складова відзначається поглибленням стратифікації суспільства: зростає кількість населення за межею бідності. Через це вимоги до якості продукції та обслуговування знижуються, вирішальним фактором споживчого вибору стає ціна. При цьому рівень

грамотності залишається одним з найвищих у Європі та світі.

Екологічна безпека характеризується в Україні як позитивна, погіршення пов'язано з руйнуванням екосистеми та інфраструктури на окупованих територіях. Проте екологічні стандарти до безпеки виробництва та покарання за забруднення навколишнього середовища та заподіяння йому шкоди варто підвищити на кілька порядків.

Щодо економічних факторів, перспектива негативна. Оцінюючи основні індикатори економічної безпеки, зазначимо [10-13]:

- інфляція має тенденцію до стрімкого зростання –124,9% у 2014 р.; 143,3% у 2015 р.;

- ВВП має негативну динаміку: у 2014 р. спостерігався спад на 6,83%, у 2015 р. – близько 10,5%. При чому різниця між номінальним і реальним ВВП складає – 27,3%;

- дефіцит держбюджету складає 3,7%, зберегти який на цьому рівні планується і в 2016 р.;

- облікова ставка зросла до 22%, що спричинює на фоні поглиблення девальвації підвищення вартості грошей для бізнесу;

- рівень монетизації економіки відображає довіру суспільства до національної валюти, до політики монетарної влади, а також рівень кредитної активності і визначається як співвідношення грошового агрегату M2 (готівка, грошові кошти на рахунках підприємств і внески населення в банках) до ВВП у відсотках [14]. За нашими оцінками, рівень монетизації склав у 2014 р. 0,062%, а у 2015 р. – 0,007%, тобто спостерігається зниження рівня розвитку економіки на 0,055 відсоткових пункти, або 0,89%. Показово, що в розвинених країнах Центральної і Східної Європи цей показник складає 70-80%. Тобто, грошові резерви НБУ вичерпуються за рахунок, перш за все, валютних інтервенцій на

міжбанківській біржі.

Ці показники свідчать про погіршення зовнішньої стійкості країни. Так, співвідношення резервів до короткострокового боргу у 2015 р. склало 24,5% (при нормі 100%); зовнішнього боргу до обсягу експорту – 255% [14].

Підсумовуючи оцінку економічної безпеки, можемо сказати, що індикатори знаходяться на небезпечному рівні. Тому, на нашу думку, слід запровадити дієві заходи. Так, валютній політиці треба додати гнучкості: дозволити деяким сферам здійснювати поточні операції на території України в іноземній валюті (традиційній парі євро-долар) з обов'язковим продажем частини виручки. Це сприятиме притоку іноземної валюти в готівковій і безготівковій формі, дозволить скоротити обсяги валютної інтервенції НБУ. Зниження податкового навантаження з 36% у 2015 р. до 33% виведе частину економіки з тіні, але це є можливим лише за умов обмеження впливу державних інституцій на бізнес: лише в якості інформативно-дорадчих та контрольних функцій під прозорим громадським контролем. Представники держустанов повинні декларувати свої видатки і доходи в електронній формі, що стане дієвим антикорупційним інструментом.

На нашу думку, національна безпека значною мірою формується інституційним елементом, який є комунікативним зв'язком у створенні та функціонуванні політичної, економічної, соціальної та екологічної сфер. Поки що національна безпека знаходиться у шоковому стані: військові дії, катастрофічний держборг, зростання неприхованої корупції та злочинів, посилена зростаючими комунальними тарифами інфляція тощо. Реформування повинно йти шляхом стратегічного трансформування національного менталітету, що запровадить громадський контроль, та макропростору, що змінить форму управління державою і забезпечить захист інтересів бізнесу та громадян.

Таким чином, підприємства мають песимістичні перспективи до розвитку в даних макроекономічних умовах. Це підтвердила оцінка параметрів національної безпеки, яку, в цілому, можна охарактеризувати як зовнішньо залежну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 39. – С. 351.
2. Lerche Ch. Politics Concepts of International in Global Perspctive / Ch. Lerche, A. Said. – USA, 1979. – 263 с.
3. Ліпкан В. А. Національна безпека України: навч. посібник / В. А. Ліпкан – Київ: Кондор, 2006. – 260 с.
4. Шахов В. Національний інтерес і національна безпека в геостратегії України / В. Шахов, В. Мадіссон // Філософія, методологія, теорія та історія державного управління. Вісник Національної академії державного управління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-2-8.pdf>.
5. Veblen T. The place of science in modern civilization and other essays. – N-Y, 1919. – P. 239.
6. Parsons T. The structure of social action. – N-U, Meqrow-Hill, 1937. – P. 312.
7. North D. Institutions, Institutional Change, and Economic Performance. –Cambridge University Press, 1990. – P. 152.
8. Мастерская эффективного бизнеса. Пример проведения PEST-анализа [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.master-effect.biz/index.php?id=70>.
9. Пошаговая инструкция по составлению PEST-анализа [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.powerbranding.ru/biznes-analiz/>.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене дослідження показало, що все більший вплив на розвиток підприємницької діяльності здійснює політика національної безпеки, що формує економічний простір.

По-перше, політичний елемент створює бар'єри для розвитку бізнесу, обмежує його можливості, формує додатковий тиск на діяльність підприємницького сектору.

По-друге, соціальна складова, оцінена зростанням стратифікації в суспільстві.

По-третє, екологічна безпека охарактеризована як позитивна, незважаючи на події на окупованих територіях. Проте державна політика повинна забезпечити державний нагляд і контроль на підвищеному рівні.

По-четверте, економічна безпека за всіма індикаторами має загрозові показники, що перевищують норми. Комплексна криза, спричинена проблемами соціально-політичного та фінансового характеру, не дає позитивних прогнозів до поліпшення умов господарювання.

Агрегування всіх параметрів національної безпеки, представленої PEST-аналізом, дають підставу передбачати погіршення макропоказників. Прогнозується зростання інфляції, що спричинить скорочення реальних доходів населення та попиту споживачів. Тобто виробники змушені будуть скорочувати виробництво, а для забезпечення рівня беззбитковості підвищувати ціни. Доступність кредитів залишиться на попередньому рівні при зростанні курсу основних валют. Технологічних проривів не очікується, незважаючи на значний інтелектуальний потенціал країни.

Отже, ми бачимо необхідність в сучасних кризових умовах уряду впроваджувати реанімаційні заходи на основі дієвих реформ, а вітчизняним підприємствам – дотримуватися тактики очікування, адже умови не поліпшаться найближчим часом. Подальшими перспективними дослідженнями є оцінка впливу окупаційних процесів на економічну безпеку країни та перспективи піднесення економіки.

10. Основні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2015 рік за прогнозами Мінекономрозвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://govuadocs.com.ua/docs/124/index-19195-3.html>.
11. Валовой внутренний продукт Украины. Портал Минфина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp>.
12. Рейтинги Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.20khvylyn.com/life/spravki/help15544.html>.
13. Витрати на оборону в Україні досягли 1,25% ВВП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/vitrati-na-oboronu-v-ukrayini-dosyagli-1-25-vvp-144981_.html.
14. Мищенко С. В. Современные проблемы теории денег и денежного обращения / С. В. Мищенко. – К.: ЦНДНБУ, УБС, 2011. – 230 с.
15. Інфляційний звіт. Січень 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/control/uk/publish>.

Бовш Людмила Андреевна, Заичко Ирина Владимировна
БЕЗОПАСНОСТЬ ГОСУДАРСТВА В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ БЛАГОПРИЯТНЫХ УСЛОВИЙ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СУБЪЕКТОВ

В статье определено, что сегодня предприятия вынуждены работать в сложнейших макроэкономических условиях и вопрос государственной поддержки является сегодня актуальным. Однако в свете нынешних реалий угроза национальной безопасности усиливается, что затрудняет работу экономических субъектов, которые и так на грани финансового изнеможения. В разрезе освещенных проблем целью статьи является исследование природы внешних и внутренних угроз и их влияния на экономические результаты деятельности государства до и после оккупационных процессов востока страны и АР Крым. В процессе исследования применялись общепринятые в экономической науке методы изучения: абстрактно-логический, статистико-экономический, системного анализа, группа методов экономико-математического моделирования. По результатам проведенного анализа параметров национальной безопасности определено, что экономика и бизнес сильно поддаются под малейшее колебание всех составляющих внешней среды и панически боятся перемен. Политическое, социальное, экологическое и экономическое пространства имеют, в целом, негативное проявление. На основе изучения таких категорий, как политические, социальные, экономические и технологические факторы сформирована матрица PEST-анализа. Вектор отношений предложено осуществлять на мультипликационной основе: восток-запад-юг. Результаты анализа индикаторов национальной безопасности дают основания предлагать осуществить реформы институционального и экономического характера, которые ослабят давление на бизнес и оживят экономическую активность в стране. Научная новизна полученных результатов заключается в разработке, обосновании концепции интегрированного управления системой национальной безопасности, формирует экономические условия функционирования и развития предприятий в Украине, и развития научно-методологических подходов и практических рекомендаций по формированию механизмов ее реализации. Практическое значение полученных результатов заключается в том, что сформулированные и предложенные в статье методические подходы, предложения и выводы могут использоваться для решения актуальных проблем антикризисного управления на уровне государственной политики и в практической деятельности отечественных предприятий. Последующими перспективными исследованиями является оценка влияния оккупационных процессов на экономическую безопасность страны и перспективы подъема экономики.

Ключевые слова: национальная безопасность, кризис, макроэкономическая среда, предприятие.

Bovsh L., Zaichko I.
SECURITY OF STATE IN THE CONTEXT OF FAVORABLE ECONOMIC CONDITIONS OF ECONOMIC AGENTS

It has been stipulated in the article that businesses today are forced to work in extremely difficult macroeconomic conditions and the issue of state support is now urgent. However, in the light of current realities threat to national security increases, which complicates the work of economic agents, which are thus on the verge of financial breakdown. In the context of the highlighted problems, the purpose of the article is to explore the nature of external and internal threats and their impact on the economic performance of the state before and after the process of occupation of the country east and Crimea. During study conventional methods in economics have been used: abstract, logical, statistical, economic, system analysis, a group of methods of economic and mathematical modeling. According to the results of the analysis of national security parameters it has been defined that the economy and the business are subject to the slightest vibrations of all components of the environment and fear any change. Political, social, environmental and economic spaces have, in general, negative manifestation. On the basis of such categories study as political, social, economic and technological factors, matrix of PEST analysis has been formed. The vector of relationships have been proposed to make on a cartoon basis: the east-west-south. The analysis of national security indicators give reason to propose implementation of reforms of institutional and economic nature, which will weaken the pressure on businesses and revive economic activity in the country. Scientific novelty of the results consists in the development, justification of the concept of integrated management system of national security, which forms the economic conditions for the operation and development of enterprises in Ukraine and the development of scientific and methodological approaches and practical recommendations on forming mechanisms for its implementation. The practical significance of the results is that formulated and proposed methodological approaches, proposals and conclusions can be used to solve actual problems of crisis management at the

state policy level and in practice of national enterprises. Further prospective of research is to assess the impact of the occupation processes on the economic security of the country and the prospects for economic recovery.

Key words: national security, crisis, the macroeconomic environment, enterprise.

Одержано 10.02.2016 р.

УДК 330.341.1:336.457.4

Власюк Валерий Евгеньевич,
д.э.н., проф., заведующий кафедрой финансового и
банковского менеджмента, Университет
таможенного дела и финансов (г. Днепрпетровск)

ФИНАНСЫ В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ

Целью статьи является раскрытие возможностей внедрения инновационной модели устойчивого развития экономики в нынешних условиях трансформационных изменений. В данной работе применение диалектического метода дало возможность изучить происходившие явления глобализационных процессов, их роль в современном развитии общества. Целевой подход, в рамках комплексного, выявил зависимость устойчивого развития от принципов инновационной направленности хозяйственных отношений. Статистический и сравнительный анализ дали возможность проанализировать взаимозависимость инновационной и финансовой составляющих формирования научно-технического прогресса, как основополагающие части инновационной модели развития. Охарактеризованы процессы глобализации, как значимые мировые тенденции, обуславливающие направленность экономического развития планеты. Обозначена роль государства в проведении фундаментальных изменений, его функциональное предназначение и устремления в новых условиях хозяйствования. Показаны мировые тенденции неравномерности экономического развития, которые усиливаются, что обостряет неравномерность распространения новых технологий, знаний, приводящих к расслоению населения планеты. Раскрыты существующие проблемы предприятий, не дающие им возможность изменить нынешнее состояние, внедрять нововведения, модернизацию, активно выходить на мировые рынки. Проанализирована практика поддержки развития экономики стран азиатско-тихоокеанского региона, правовое обеспечение, формы поддержки, финансовая составляющая хозяйственной деятельности. Определены особенности деятельности венчурных кампаний, показана интенсивность финансирования исследований в развитых странах. Выявлены соотношения затрат государства и предпринимателей при осуществлении инновационных проектов, интенсивность вложений на исследования и разработки. Рассмотрены особенности уровня наукоемкости в Украине, ее потребности в финансовом обеспечении научно-технического прогресса, политика государственной поддержки конкурентоспособности национальных предприятий, показаны направления адресного стимулирования финансовых вложений. Обоснованы механизмы и подходы улучшения экономических результатов перспективных секторов украинской экономики, предложены возможности расширения услуг финансового рынка, как новую форму системобразующих финансовых отношений. Раскрыты меры государственной поддержки перспективных видов деятельности для процессов воспроизводства отечественной экономики. Внедрение инновационной модели развития позволит провести трансформационные изменения в механизме хозяйствования в русле действия экономических законов, опираясь на сочетание теоретического и эмпирического подходов, что обуславливает наработку новых научных знаний, обуславливая тем самым перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: глобализация, венчурные кампании, инновации, финансовый рынок, финансовые инновации, инновационная модель развития.

ВВЕДЕНИЕ

Постановка проблемы. Прогресс человеческого развития неразрывно связан с инновационными устремлениями общества в получении всё больших благ, улучшения своего жизненного пространства, удовлетворения возникающих новых предпочтений. Нынешний этап жизнедеятельности человечества обозначает период фундаментальных изменений цивилизационного развития, выделяя широкомасштабное

распространение глобализационных процессов, «финансиализацию», информационно-технологический прорыв, начавшуюся третью промышленную революцию.

В то же время финансы, как особый ресурс развития экономики, оказывают особое значение на процессы воспроизводства, являясь инструментом внедрения инновационной экономики. В нынешних условиях хозяйствования отрыв финансовой сферы от процессов воспроизводства в реальном секторе экономики привёл к появлению огромнейшего объема виртуальных финансов [1].